

C 83, Tykistökasarmi

Rakennushistoriallinen katsaus

Inventointi

3.1. 1972

Ulla-Riitta Kauppi

Rakennus C 83, Tykistökasarmi, sijaitsee Suomenlinnan Ison Itä-Mustasaaren eteläkärjessä, sarvilinnake Hessensteinin tuntumassa.

Tykistökasarmi kuuluu hallitsevana rakennuksena venäläiseen varuskuntakortteliin.

Tykistökasarmin rakennustyöt on aloitettu 1850-luvun alussa ja se lienee valmistunut vuoteen 1856 mennessä.

Käyttö :

Tykistökasarmi toimi venäläiskaudella sotilasmajoitustilana. Suomalaisella kaudella sitä käytti Vaasan Rannikkotykistörykmentti, jonka poistuttua Suomenlinnasta rakennus jäi osittain tyhjäksi; eräissä huoneissa oli Puolustuslaitoksen, eräissä Kansallismuseon varastoja.

Rakennus siirtyi Muinaistieteelliselle toimikunnalle v. 1971. Siinä on vuodesta 1971 lähtien toiminut Suomenlinnan työsiirtola.

RAKENNUSHISTORIALLINEN KATSAUS

Vanhimmat, yksinomaan Tykistökasarmia, C 83, esittävät piirustukset ovat vuodelta 1856.

Rakennus on tällöin merkitty kolmikerroksiseksi tiilirakennukseksi. Kussakin kerroksessa on kahdeksan suorakaiteen muotoista kasarmitupaa. Tupien pitkä sivu on kasarmin pitkittäisfasadin suuntainen. Tupia on kaksi rinnakkain.

kuva 1

Tupaparit jakaa kahteen kahden parin ryhmään, siis 2x4 tupaan kasarmin keskellä oleva poikittainen käytävä, joka ensimmäisessä kerroksessa on tynnyriholvattu, maapohjainen; toisessa ja kolmannessa kerroksessa keskiakselin kohdalla on holvaamattomat välihuoneet.

kuva 2

Kumpaakin kahta tupaparia erottaa toisistaan tynnyriholvattu porraskäytävä. Sen jatkeena on kasarmin toiselle fasadille rakennettu kolmikerroksiset käymäläsiivet. Kummassakin porraskäytävässä on ensimmäisessä kerroksessa kadulle aukeava ulkovi, niitä on siis kaksi.

kuva 3

Jokaisessa kasarmituvassa on kummallakin fasadilla neljä ikkunaa. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa on lisäksi ikkuna porraskäytävien ja välihuoneiden kummassakin päässä. Näin ollen ensimmäisessä kerroksessa on siis primaaristi 16 ikkunaa katu-fasadilla, toisessa ja kolmannessa kerroksessa 19 ikkunaa katu-fasadilla. Tykistölahden puoleisella fasadilla ikkunoiden lukumäärä on pienempi käymäläsiipiä ollessa porrastasantaiden ikkunoiden paikalla, siis on tupiin kuuluvien 16 ja keskiakselin yhden ikkunan lisäksi toisessa ja kolmannessa kerroksessa primaaristi käymäläsiipiin kuuluneet kaksi ikkuna-aukkoa sen eteishuoneessa ja kaksi käymälähuoneessa, ensimmäisen kerroksen eteishuoneen aukot ovat olleet holvikäytävänä.

Kivijalka on merkitty rakennettavaksi luonnonkivistä ja siihen on merkitty tuuletusaukot jokaisen huoneen ulompien ikkuna-aukkojen kohdalle; näin ollen tuuletusaukkoja katufasadilla olisi kahdeksan. Pihafasadin tuuletusaukot eivät ilmene pape-reista.

Ensimmäisen ja toisen kerroksen välille on merkitty rakennettavaksi kaksi empiretyylistä koristelistaa, joista ylempi on samalla toisen kerroksen ikkunoiden penkki alemman listan ollessa ensimmäisen kerroksen ikkunoiden yläreunan ja toisen kerroksen ikkunoiden alareunan, siis ylemmän koristelistan puolella välissä.

Rakennuksen katto on merkitty koristeltavaksi empiretyylisellä listalla siten, että varsinaisen katon osalta lista keskiosaltaan kohoaa nelitaitteisena katon puoleen väliin. Koristeluun on merkitty neljä tuuletusaukkoa.

Katto on merkitty rautapeltiseksi, erittäin loivasti mansardimaisesti taitetuksi, päädyistään aumatuksi.

Jokaisessa kerroksessa ikkunoita on koristanut empiretyylinen listoitus, joka toisen kerroksen osalta on ensimmäisen ja kolmannen kerroksen listoitusta huomattavasti koristeellisempi. Toisen kerroksen ikkunat ovat yläosastaan holvimaiset ensimmäisen ja kolmannen kerroksen ikkunoiden ollessa suorakaiteen muotoisia.

Käymäläsiipien ikkunat ovat sijainneet rakennuksen poikittaisakselin suuntaisilla seinillä fasadinsuuntaisen seinän ollessa ikkunaton käymälätarkoituksista johtuen.

Ensimmäisessä kerroksessa käymäläsiiven eteishuoneen ikkunoiden tilalla on holvatut, lattiarakenteeltaan puiset käymälät. Käymälän ensimmäisen kerroksen ikkunat ja kolmannen kerroksen eteishuoneen sekä käymälän ikkunat vastaavat koristelultaan ja muodoltaan rakennuksen ensimmäisen ja kolmannen kerroksen ikkunoita, käymäläsiiven toisen kerroksen ikkunat vastaavat muodoltaan ja koristelultaan kasarmin toisen kerroksen ikkunoita.

Käymäläsiiven eteishuoneen kivijalkaan on merkitty tuuletusaukko.

Jokaisesta kasarmituvasta johtaa ovi porraskäytävään sekä toisessa ja kolmannessa kahden keskimmäisen huoneparin osalta keskikäytävään. Ensimmäisen kerroksen holvattuun keskikäytävään ei ole johtanut ovea. Kulku huoneesta toiseen on siis voinut tapahtua yksinomaan rakennuksen kadunsuuntaisena.

Ensimmäisen kerroksen käymäläsiivissä on siipiin johtaneitten oviaukkojen lisäksi porraskäytävän ja eteishuoneen välisessä seinässä kaksi pientä ikkunaa.

Savupiippuja rakennuksen keskiakselin tuntumassa on ollut kasarmitupien mukaan 2 x 2. Mahdollisesti kummassakin käymäläsiivessä on lisäksi ollut savupiippu. Kaikenkaikkiaan rakennuksessa olisi siis ollut kahdeksantoista savupiippua.

Jokaiseen huoneeseen on merkitty kolme puista tukipylvästä kunkin huoneen pitkittäiselle keskiakselille.

kuva 4

Vuonna 1858 rakennuksen kattoa on suunniteltu korjattavaksi siten, että katon koristelistan yläreuna on aiottu täyttää puisella kolmiolla, jolloin aiemman kulman asemesta koristelistan päälle ulottuva kattopelti jatkuu suorana, muun katon pellin kanssa yhtenäisenä.

kuva 5

Vuonna 1858 käymäläsiipien eteishuoneissa on uusittu lattiat ja katto. Korjauspiirustuksissa ilmenee puisten lattioiden rakenne.

Käymäläsiiven eteishuoneen läpi kulkenut käytävä on tällöin merkitty tynnyriholvatuksi. Lattia on puurakenteinen. Tällöin tehdyissä piirustuksissa ilmenee kuivakäymälän toimintarakenne saostuskaivoineen.

kuva 6

Vuonna 1856 tehtyihin piirustuksiin ei ollut merkitty toisen kerroksen porrastasanteiden ja välihuoneen ikkunoita koristelultaan muista poikkeavaksi. Vuonna 1859 niiden koristelu on kuitenkin erilainen ja vastaa nykyistä asua. Tuntuukin todennäköiseltä, että ne jo primaariasussaan, siis jo 1856 piirustusten mukaan ovat kuitenkin olleet nykyisen kaltaiset, mutta merkintäero johtunee yksinomaan venäläisten piirrosten epätarkkuudesta.

kuva 7

Porrastasanteiden toisen kerroksen ikkunoiden koristelistan päälle on siis jo alkuvaiheessaan kuulunut kolmiomainen koristelista, joka tyylliltään noudattaa muita koristelijoita. 1856 tehtyihin piirustuksiin ei ollut merkitty niinkään ulkoviiniin liittyviä kolmiruutuisia yläikkunoita, jotka esiintyvät vasta 1859 piirustuksissa. Niiden olemassaolo aiemmin mainittuihin tosiseikkoihin nojaten tuntuu kuitenkin todennäköiseltä.

Savupiiput on niinikään merkitty vuoden 1859 papereihin. Niitä on piirrosten mukaan ollut kummassakin rakennuksen päädyssä katon aumauksen kohdalla yhdet. Jokaista huoneessa sijaitsevaa uunia olisi papereiden mukaan vastannut kutakin yksi savupiippu lukuunottamatta rakennuksen päätyjä, siis aumausten kohtaa, joissa hormit ovat ilmeisesti olleet yhtenevät. Lisäksi kumpaankin käymäläsiipeen on merkitty yksi savupiippu.

Samassa yhteydessä on rakennuksen kolmannen kerroksen välihuoneeseen merkitty kaksi uunia, joiden hormit lienee liitetty viereisten huoneiden uunien hormeihin.

Keskiakselin välihuone on ilmeisesti tällöin jaettu kevytrakenteisella puuseinällä kahteen yhtäsuureen osaan.

Rakennuksen toimiessa venäläisenä kasarmina on sen useimpiin huoneisiin rakennettu kiinteät puulavitsat sotilasmajoitusta varten.

Vuonna 1865 toisen ja kolmannen kerroksen keskiakselin välihuoneet on jaettu (uudelleen?) erillisiksi huoneiksi väliseinien avulla.

kuva 8

Tällöin on kumpaankin välihuoneeseen muodostunut kolme suorakaiteen muotoista, rakennuksen poikittaissuuntaista pikkuhuonetta. Keskimäinen pikkuhuone on ilmeisesti jo aikaisemmin rakennetun väliseinän avulla jaettu kahteen suorakaiteen muotoiseen rakennuksen fasadinsuuntaiseen huoneeseen. Tällöin toisen ja kolmannen kerroksen välihuoneissa on kummassakin ollut neljä sekundaarista pikkuhuonetta.

Mainitut aikaisemman väliseinän jakamat pikkuhuoneet ovat sijaintinsa puolesta voineet toimia esim jonkinlaisina päivystys- huoneina. Niihin on kuhunkin rakennettu pieni uuni, jonka hormi on yhdistetty kasarmituvan uunin hormiin. Kussakin pikkuhuoneessa on ollut ovi, jonka yläpuolella on ollut kolmiruutuinen valoikkuna. Huoneissa on ilmeisesti ollut myös kiinteä lavitsa.

Samana vuonna on kasarmiin merkitty rakennettavaksi kiinteät hyllyköt varikkoa varten. Piirustuksista ei kuitenkaan ilmene, missäpäin rakennusta varikko olisi sijainnut.

kuva 9

Vuonna 1866 pohjoispuolen käymälöitä on uusittu siten, että niihin on merkitty rakennettavaksi suorakaiteen muotoiset uunit

Tällöin on käymälät jaettu puisella kasarmin poikittaissuuntaisella väliseinällä kahteen erilliseen puoliskoon. Väliseinä ei kuitenkaan ole ulottunut aivan kattoon asti. Samoin lattiat, istuimet ja saostuskaivon kanava lienee uusittu tällöin. Koska käymälät on jaettu kahteen osaan, on niihin myös johtanut kaksi ovea nykyisen yhden asemesta. Toinen ovi on myöhemmin muurattu umpeen. Aukko on edelleen havaittavissa.

Vuonna 1869 on papereihin merkitty käymäläsiipien toisen ja kolmannen kerroksen ikkunat muurattavaksi umpeen siten, että toisessa kerroksessa jää valoikkunaksi vain ikkunan kaaren kuusi ruutua.

Vastaavasti kolmannen kerroksen yläosan kuusi ruutua on merkitty valoikkunaksi. Nykyisessä asussaan kuitenkin vain toisessa kerroksessa on mainitut valoikkunat.

Samassa yhteydessä on myös ensimmäisen kerroksen käymäläsiiven lattiat uusittu siten, että ne on rakennettu tiilestä, jonka päälle on valettu sementtipinta. Saostuskaivon maanpinnalle näkyvä osa on tällöin katettu mukulakivellä.

Vuonna 1871 rakennuksen poikittaisen keskiakselin aukot on muurattu ikkunoiksi siten, että varhaisimmassa suunnitelmassa ikkuna-aukko on merkitty katufasadilla muita ikkuna-aukkoja matalemmalle entisen holviaukon ollessa pari senttiä muuta seinäpintaa syvemmällä. Myöhemmin ratkaisu on kuitenkin toteutettu siten, että ikkuna-aukko on yhtä korkealla kuin muutkin ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukot. Pihafasadin ikkuna-aukosta ei ole merkintää, mutta se jäljittelee muita ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkoja ollen kuitenkin yläosastaan loivasti kaareva. Rakennuksen jokaiseen kasarmitupaan on merkitty 3 - 4 tukipylvästä pitkittäiselle keskiakselille.

Rakennuksen ensimmäisen kerroksen keskiakselia sen muutetussa asussa on ilmeisesti käytetty jonkinlaisena säilytyspaikkana, koska sinne on merkitty rakennettavaksi puiset, kiinteät hyllyköt.

Toisessa ja kolmannessa kerroksessa olleita pikkuhuoneita, mahdollisia vartiotupia, ei ole enää papereihin merkitty. Ilmeisesti ne on purettu.

Vuonna 1874 rakennuksen keskiakselille on suunniteltu rakennettavaksi käymäläsiipien tapainen suurempi siipi Tykistölahden puoleiselle fasadille. Suunnitelma on kuitenkin merkitty vain kaksikerroksiseksi.

Suunnitelmaa ei ole toteutettu.

Vuonna 1876 käymäläsiipien yhteyteen on suunniteltu rakennettavaksi kumpaankin käymälään rakennuksen fasadin suuntaiset, etelään ja pohjoiseen suuntautuvat pienet huoneet. Suunnitelma on merkitty vain yksikerroksiseksi.

Suunnitelmaa ei ole toteutettu.

Vuonna 1887 on tehty suunnitelmia käymäläsiiven tuuletuksen parantamiseksi. Suunnitelmia ei ole ainakaan kokonaisuudessaan toteutettu.

Vuonna 1889 ensimmäisen kerroksen poikittaisakselin lattia on uusittu. Sen on merkitty puurakenteiseksi. Käytävä on keskeltä erotettu rakennuksen fasadin suuntaisella väliseinällä kahteen yhtäsuureen puoliskoon. Samassa yhteydessä on aukaistu oviaukot keskiakselilta sen vieressä oleviin kasarmitupiin. Aukot ovat samassa linjassa muiden oviaukkojen kanssa.

Käymäläsiipien eteishuoneen kaariaukoton muutettu ikkunoiksi sanassa yhteydessä. Ne jäljittelevät rakenteeltaan ensimmäisen ja kolmannen kerroksen ikkunatyyppejä lukuunottamatta loivasti kaarevaa yläreunaa. Piirustuksista ilmenee, että aukko on ollut holvattu. Käymäläsiivissä on ollut pyöreät uunit.

kuva 12

Vuonna 1894 tehdyistä piirustuksista ilmenee saostuskaivon rakenne ja tyhjennystapa. Kaivo on ollut suorakaiteen muotoinen ja sen kanava on laskenut lähelle Tykistölahtea.

Vuonna 1897 tehtyjen piirustusten mukaan käymälöihin on rakennettu jonkinlainen sementtiallas. Ensimmäisen kerroksen uunit käymälöissä ovat olleet osittain seinään muurattuja. Tästä syystä vain toisen ja kolmannen kerroksen käymälöissä on edelleen ollut aikaisemmin mainitut puiset väliseinät.

Kolmanteen kerrokseen on keskikäytävälle rakennettu puiset väliseinät suunnilleen nykyistä kuivaushuonetta vastaaville paikoille.

Samassa yhteydessä on kuhunkin huoneeseen pitkittäiselle keskiakselille merkitty neljä tukipylvästä.

Vuonna 1906 toisen ja kolmannen kerroksen Tykistölahden puoleisissa huoneissa on uusittu lattiat. Toisessa kerroksessa on lisäksi uusittu katufasadin eteläpäädyn lattia ja kolmannessa kerroksessa katufasadin eteläisen huoneen ja keskiakselin pohjoispuolisen huoneen lattiat.

Vuonna 1908 toiseen ja kolmanteen kerrokseen on merkitty puurakenteiset väliseinät keskiakselille nykyisten kuivaushuoneiden paikalle.

Vuonna 1908 on uusittu ensimmäisen kerroksen eteläpuoliskon ja keskiakselin katufasadin puoliskon puulattiat.

Tässä yhteydessä on huoneisiin merkitty aikaisempien neljän tukipylvään asemesta viisi. Pylväät on merkitty neliönmuotoisiksi.

Samana vuonna on rakennuksen peltikatto merkitty uusittavaksi katufasadin puolelta viisitaitteiseksi; katufasadin puoleiselle kattoliuskalle on merkitty neljä kolmiomaista kattoikkunaa sekä yksi kolmiomainen ikkuna rakennuksen katon pohjois-aumalle.

Vuotta myöhemmin on korjattu rakennuksen toisen kerroksen katufasadin pohjoishuoneen ikkuna-aukkoja.

Puulattiat on uusittu toisen kerroksen keskiakselin katufasadin eteläpuolella olevassa huoneessa sekä kolmannen kerroksen katufasadin puohjoispuolella olevissa kahdessa huoneessa.

Samana vuonna on merkitty suoritettavaksi portaikon korjaus. Papereiden mukaan on ensimmäisestä kerroksesta toisen kerroksen tasanteelle johtanut 16-portainen puuportaikko. Portaot ovat sijainneet kummankin porrastasanteen osalta ensimmäisessä kerroksessa käytävän katufasadin puoliskolla sen pohjoisseinällä. Vastaavasti toisen kerroksen portaitten pitempi osa, toisen ja kolmannen kerroksen väliselle keskitasanteelle johtava, on korjaustöissä merkitty viisiportaiseksi ja se on ollut käytävän pohjoisseinällä.

Toisen ja kolmannen kerroksen väliseltä tasanteelta kolmanteen kerrokseen johtava portaikko on ollut korjaustöiden mukaan yhdeksänportainen. Portaot eivät siis ole olleet keskenään symmetriset vaan toistensa peilikuvat.

Kolmannesta kerroksesta on lisäksi kummastakin katufasadin puoleisista portaikoista johtanut tiilirakenteiset portaot ullakolle.

Vuonna 1910 käymälät on uusittu poistamalla entiset kuivakäymälät ja uusimalla lattiat. Käymälän toiminta on edelleen perustunut suoraan pudotukseen, mutta rännit on rakennettu siten, ettei ylempien kerrosten pudotusränni vaadi tilaa alemmassa kerroksessa.

Saostuskaivoa lienee parannettu samassa yhteydessä. Lattiat lienee valettu sementistä.

Vuonna 1911 on korjattu rakennuksen toisessa tai kolmannessa olleita keskiakselin kiinteitä puuhyllyköitä.

RAKENNUKSEN INVENTOINTI

Rakennuksen jäsentely:

Rakennuksen jäsentely noudattaa jokaisessa kolmessa kerroksessa primaariratkaisua. Kussakin kerroksessa on kahdeksan suorakaiteen muotoista huonetta, jotka sijaitsevat parittain katufasadin suuntaisina. Kutakin huoneparia erottaa rakennuksen poikittaissuunnassa portaikko tai välihuone.

pohja I,
II ja III

Huonejäsentelyn lisäksi jokaiseen kerrokseen kuuluu primaari käymäläsiipi. Myös sen jäsentely noudattaa primaariratkaisua: se koostuu eteishuoneesta ja varsinaisesta käymälähuoneesta. Useissa kasarmituvissa on sekundaarisia, puisia väliseiniä.

Ullakko:

Kolmannesta kerroksesta kummastakin portaikosta katufasadin puolelta johtaa portaat ullakolle. Kattotuolit ovat hirsiset, ne lienevät osittain primaarit, käymäläsiipien osalta sekundaarit vuonna 1858 tehtyjen korjaustöiden johdosta.

valokuva

kuva 5

Ulkoseinien maalinäytteet :

Rakennuksen tiiliseinät on rapattu.

Rappauksen päällä on vaaleanpunainen pohjamaali, sen päällä on lohenpunainen maali. Lohenpunaisen maalin päällä on vaaleanpunainen maali, jonka sävy on aiemminmainittujen vaaleanpunaisen ja lohenpunaisen värin välimuoto. Näiden kolmen kerroksen päälle on sivelty uudelleen lohenpunainen kerros. Viimemainittu sävy lienee ollut vallitseva pitkän aikaa.

maalinäyte

Lohenpunaisen maalikerroksen päälle on sivelty ohut rappauskerros. Rappauskerroksen päällä on hyvin ohut tiilenpunainen kerros.

Tiilenpunaisen värisävyn päällä olevat värit ovat kellertäviä: alimpana on ollut oranssiin vivahtava vaalea keltainen, sen

päällä vihreään vivahtava vaalea keltainen ja sen päällä ruskeankeltainen. Päällimmäisenä on ollut sepianvärinen maali.

Kivijalka :

valokuva

kuva 11

yksityis-
kohtamit-
taus

Rakennuksessa on pirmaari luonnonkivinen kivijalka lukuunot-
tamatta poikittaisen keskiakselin kohtaa, jossa aikaisemmin
on ollut rakennuksen läpi kulkeva maapohjainen käytävä. Käy-
tävääukot on muutettu ikkunoiksi v 1871 ja tällöin vastaavat
kivijalan kohdat on täytetty Tykistölahden puolella pari
senttiä muuta seinäpintaa ulompana olevalla tiilimuurauksella.
Varuskuntakorttelin kadun puolella aukko täytettiin luonnon-
kivellä, joka on samanvärinen kuin primaari kivijalka, mutta
se on saumakohdiltaan havaittavissa eroavana muusta kivija-
lasta.

Käymäläsiivissä on venäläistyypin kuivakäymälän yhteydessä
ollut miltei maanalainen, kuivakäymälän toimintaa varten
rakennettu saostuskaivo. Kaivon kanavan aukko on sijainnut
käymäläsiipien Tykistölahden puoleisella päädyllä kivijalassa.
Nykyisin saostuskaivon kanava-aukot on täytetty tiileillä.
Kivijalan korkeudet nykyisestä maanpinnasta:

katufasadi:

pohjoiskulma 125 sm
eteläkulma 60 sm

Tykistölahden fasadi

eteläkulma 60 sm
pohjoiskulma 40 sm

käymäläsiivet

pohjoinen siipi

fasadi-käymäläsiiven ulkokulma maan tasalla
pohjoinen siivenkärki 20 sm

eteläinen siipi

fasadi-käymäläsiiven ulkokulma 30 sm
eteläsiiven pohjoiskärki 35 sm

Koristelista :

Rakennuksen ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen koriste-
lista on empire-uurenesanssityylinen ja se lienee primaari.

Kattolista :

yksityis-
kohtamittaus

Kattolista on primaari ja se noudattaa em tyyliä.

yksityiskoh-
tamittaus
valokuva

Sekä kattolista että ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen
koristelista samoin kuin ikkunoiden koristelistat ovat saman-
tyyliset. Koska ensimmäisen ja kolmannen kerroksen ikkunoiden
koristelista on poistettu 1950-luvulla voidaan niiden tyyli
ennallistaa ym listojen perusteella.

Ulko-ovet :

yksityiskoh-
tamittaus
valokuva

Nykyisen ulko-oviaukot ovat primaarit. Niitä on kaksi ja ne
sijaitsevat varuskuntakorttelin katufasadilla suorassa lin-
jassa rakennuksen käymäläsiipien johtavien käytävien kanssa.
Kummankin oven edessä portaikko. Portaat ovat niin-
ikään primaarit. Eteläpäädyn ulko-ovi koostuu kahdesta puo-
liskosta, jotka kumpikin kiinnittyvät saranoilla ovenpieliin.
Kapeampi puoli on n 20 sm, leveämpi puoli on 95 sm leveä.
Leveämpää puoliskoa käytetään kulkutienä. Leveämpi puolisko
on koristeltu n 50 sm leveällä ja 130 sm korkealla rimapane-
loinnilla sekä sen päällä olevalla ovipeilillä.
Ovessa on lisäksi kolme rautahelaa.
Oven yläosassa on koko oviaukon levyinen kolmiruutuinen
valoikkuna, jonka puitteet ovat kulmista heloitettu raudoin.
Kummassakin ovenpuoliskossa on kolme saranaa.
Lienee mahdoton sanoa, onko ovityyppi primaari. Se lienee
kuitenkin jo puumateriaalinsa kunnan vuoksi perustellusti
todettavissa venäläisäikäiseksi.
Pohjoispäädyn ulko-ovi on sekundaarinen ja vailla antikvaa-
rista arvoa.

Ikkuna-aukot:

pohjat I,
II, III

valokuva

Ensimmäisen kerroksen katufasadilla on 19 ikkuna-aukkoa, jotka ovat jäsentyneet siten, että neljä ikkunaa on ollut jokaisessa fasadinsuuntaisessa neljässä huoneessa. Siis huoneissa on yhteensä 16 ikkunaa kahden ikkunan kuuluessa porrastasanteisiin ja yhden keskiakselin sekundaariseen välihuoneeseen. Huoneiden ja porraskäytävien ikkuna-aukot ovat primaareja, listat ja puitteet sekundaarisia.

Poikittaisen keskiakselin kohdalla on aikaisemmin ollut maapohjainen, holvattu, koko rakennuksen mittainen käytävä. Sen aukko on v 1871 muurattu ikkunaksi, joka täten muodostaa katufasadin 19. ikkuna-aukon.

Ikkuna-aukko on siis sekundaarinen.

Toisessa ja kolmannessa kerroksessa ovat kaikki ikkuna-aukot vastaavista syistä primaareja. Niistä 16 aukkoa kuuluu huoneisiin, kaksi aukkoa porraskäytäviin ja yksi aukko keskiakselin holvattua tilaa vastaavaan holvaamattomaan välihuoneeseen.

Tykistölahden fasadin ikkunat muodostuvat samoin 4x4 primaarista huoneiden ikkuna-aukosta sekä kussakin kerroksessa yhdestä ensimmäisen kerroksen keskiakselin sekundaarisesta, toisen ja kolmannen kerroksen primaarista ikkuna-aukosta. Porraskäytävien ikkuna-aukkoja ei tällä fasadilla ole, koska käymäläsiivet ovat niiden paikalla.

Yhtenäisessä linjassa katufasadin oviaukkojen ja porraskäytävien kanssa sijaitsevat Tykistölahden puoleisen fasadin käymäläsiivet. Ne ovat muodostuneet eteishuoneesta ja varsinaisesta käymälähuoneesta. Ensimmäisen kerroksen eteishuoneen läpi on aikaisemmin kulkenut puulattiapohjainen, tynnyriholvattu käytävä. Myöhemmin käytäväaukko on muurattu ikkunaaukoksi siten, että käymäläsiipien rajaaman pihan puoleiset holviaukot on muurattu ikkunoiksi, kun taas ulkosivujen holviaukot on muurattu kokonaan umpeen. Toisessa kerroksessa on ollut ikkuna-aukot sekä eteishuoneessa että käymälässä. Myöhemmin pihanpuoleiset käymälän ikkuna-aukot on muurattu valo-ikkunoiksi pohjoisseinän aukkoa lukuunottamatta. Kolmannessa kerroksessa on aukot sekä eteishuoneessa että on ollut käymälässä.

Käymälän pihanpuoleiset aukot on muurattu umpeen.

Ensimmäisen kerroksen päädyissä ei ole minkäänlaisia ikkuna-aukkoja. Toisessa kerroksessa on kummassakin päädyssä kaksi ikkuna-aukkoa ja kolme valeikkunaa. Ikkuna-aukot ovat sekundaariset, ne on avattu aikaisemmista valeikkunoista.

Kolmannessa kerroksessa eteläpäädyssä on viisi valeikkunaa, pohjoispäädyssä on neljä valeikkunaa ja yksi ikkuna, joka on avattu aikaisemmasta valeikkunasta.

Valeikkunat noudattavat muodoltaan vastaavia kerroksen ikkunatyyppejä. Valeikkunoita ei tosin ole merkitty venäläisiin papereihin, mutta tyylin yhtenäisyyden johdosta ne voidaan määritellä primaareiksi.

Ikkunatyypit:

Ikkunoita on kahta päätyyppiä. Valeikkunat noudattavat vastaavia kerroksen ikkunatyyppejä.

yksityiskoh-
tamittaus

valokuva

Ensimmäisen ja kolmannen kerroksen ikkunat ovat tyyppiä I. Ne ovat ääriivivoiltaan suorakaiteen muotoiset, muodostuneet suorakaiteen muotoisesta pystysuorasta alaosasta sekä vaakasuorasta yläosasta. Alaosa jakautuu pystysuunnassa kolmeen yhtäsuureen osaan. Pihafasadilla kukin pystysuorista osista on edelleen jakautunut kolmeen pikkuruutuun. Yläosan on myös fasadin ikkunoiden osalta jakamaton mutta pihafasadilla se on jakautunut vaakasuorassa suunnassa kahteen yhtäsuureen osaan, joista kukin osa on edelleen jakautunut kolmeen yhtäsuureen osaan.

Ruutujako tuskin on primaari ainakaan katufasadin osalta. Pihafasadin ruutujako saattaa jäljitellä primaaria tyyppiä mutta puitteet tuskin ovat alkuperäiset.

yksityiskoh-
tamittaus
valokuva

Käymäläsiipien eteishuoneen entiset holviaukot muodostavat ikkunatyypin Ia. Se pyrkii jäljittelemään ikkunatyyppeä I ruutujakonsa ja muotonsa puolesta. Ruutujako on sama kuin käymäläsiipien tyypissä I. Ero on kuitenkin siinä, että tyyppi Ia on loivasti yläosastaan kaareva noudattaen aikaisemman holvikaaren aukkoa.

Tyyppi Ib on muodostunut v 1871 tehtyjen keskiakselin muutos-

yksityiskoh-
tamittaus
töiden yhteydessä. Se jäljittelee tyyppiä I ollen kuitenkin sijoitustavaltaan erilainen. Muutostöissä on nimittäin ikkunan ääriviivoja korostettu pari senttiä muuta seinäpintaa syvemmällä olevalla ikkunasyvennyksellä, joka yläosastaan on kolmitaitteinen.

valokuva
Ikkunatyypin I:n koristelijoja ei niiden nykyisessä sekundaaritulassa pysty vertaamaan, samoin kuin ei valeikkunoidenkaan koristelijoja muiden listojen kanssa. 1950-luvulla listat poistettiin Puolustuslaitoksen toimesta ja korvattiin sementtitorsoilla, tai kuten valeikkunoiden osalta, kokonaan tasoitettiin muuhun seinäpintaan. Tuntuu kuitenkin todennäköiseltä, että listat ovat klassistiset, empire-uusrenessanssityyliset mahdollisesti ikkunatyypin II:n listoja jonkin verran yksinkertaisemmat. Sama pitänee paikkansa valeikkunatyypin I:n listojen suhteen.

yksityis-
kohtamitta-
us
Toisessa kerroksessa on ikkunatyypin II. Se on alaosastaan suorakaiteen muotoinen, yläosasta suorakaide on pyöristetty holvikaaren tapaan.

valokuva
Ikkunan alaosa muodostuu kolmesta pystysuorasta, yhtäsuuresta osasta, jotka ovat edelleen jakautuneet kukin kolmeen yhtäsuureen ruutuun. Yläosa muodostuu kahdesta vaakasuorasta osasta, joista alempi on suorakaiteen muotoinen, edelleen kolmeen ruutuun jakautunut nyt ylempänä ollessa kulmistaan pyöristetty.

yksityis-
kohtamitta-
us
valokuva
Ulkoasultaan ikkunatyypissä II voidaan erottaa kahta koristelutyyppiä. Yksinkertainen tyyppi II on ollut huoneiden ikkunana. Sen holvikaari on fasadikoristelun avulla jäsennetty suorakaiteen muotoiseksi. Tällöin koristeen pystylistat muistuttavat klassista pilaria. Listat ja kaariaukot on korostettu uurtein.

Ikkunatyypin II on primaari. Sitä vastaa päätyjen toisessa kerroksessa valeikkuna.

yksityis-
kohtamitta-
us
valokuva
Ikkunatyypin IIa on myös primaari. Se esiintyy katufasadin porrastasanteiden ja keskiakselin kohdalla. Täten tyyppi IIa:ta on katufasadilla, ja vain sillä, kolme kappaletta. Pihafasadilla eikä valeikkunoissa tyyppiä IIa ei esiinny.

Ikkunatyypit eroaa tyypistä II siten, että em on korostettu vielä yläreunan suoran listan päältä listan levyisellä empire-tyylisellä kolmiolla.

Tyyppi IIb on sekundaari, jos sitä lainkaan voidaan pitää tyyppinä. Se on ollut aikaisemmin käymäläsiiven tyyppi II, mutta muutettu myöhemmin valoikkunaksi jättämällä yksinomaan ikkunan yläosa kaarineen ikkunaksi.

Sisäoviaukot:

pohjat I,
II, IV
valokuva

Primaariasussa jokaisessa huoneessa on ollut oviaukko vain siten, että kulku huoneesta toiseen on tapahtunut yksinomaan rakennuksen fasadinsuuntaisena. Huoneiden oviaukot ovat yhtenevässä linjassa.

yksityis-
kohtamit-
taus

Porraskäytävistä johtaa ovi käymäläsiipeen, sen eteishuoneesta taas johtaa ovi käymälään. Ovet ovat yhtenevässä linjassa. Ensimmäisessä kerroksessa on lisäksi porraskäytävän ja käymäläsiiven välisessä seinässä pieni ikkunantapainen tuuletusaukko.

pohjat I,
II, III

Seuraavissa huoneissa on lisäksi primaariseinissä sekundaariset oviaukot:

toisen kerroksen eteläpäädyn huoneet,
toisen kerroksen pohjoispäädyn huoneet,
kolmannen kerroksen pohjoispäädyn huoneet.

Sisäovityypit:

Rakennuksen sisäisissä oviaukoissa on useita ovityyppejä.

valokuva

Tyyppi A on raskas lautaovi, jonka toinen pinta on sileä, pystylaudoitettu toisen pinnan ollessa rimoitettu vaakasuoraan.

valokuva

Tyyppi B on muodostunut kolmesta ovipeilistä, joista ylin on oven koko yläpuoliskon kokoinen, kaksi alinta yhdessä ovat alapuoliskon kokoiset siten, että keskimmäinen on vain kapea osa ylemmän ja alimman ovipielen välissä.

Ovityyppi on molemmilta pinnoilta samanlainen.

Ovityyppi B:tä esiintyy myös sellaisessa muodossa, josta yläpeili on poistettu. Tällaiset vajavaiset ovet esiintyvät vain sekundaarisissa oviaukoissa.

valokuva

Ovityyppi C on lautaovi, joka on koristeltu oven molemmin puolin pystysuoralla rimakoristelulla.

valokuva

Ovityyppi D on molemmilta puolilta samanlainen lautaovi, joka on pystysuorassa jakautunut kahteen samanlaiseen kolmen peilin muodostamaan puoliskoon. Peilien koko on seuraava: yläpeili on puolet oven korkeudesta, kaksi alapeiliä ovat kumpikin puolet alapuoliskon korkeudesta. Ovessa on siis kummallakin puolella kuusi peiliä.

valokuva

Ovityyppi D:stä on pidempi muunnos D_1 , jonka jäsentely on sama, mutta oven ollessa korkeampi myös peilit ovat pidemmät. Edelleen ovityypistä D on muunnos D_2 , joka muodostuu kummallakin oven puoliskolla kahdeksasta peilistä, siis neljästä peiliparista. Jäsentely on seuraava: alaosassa on kaksi paria suorakaiteen muotoisia pikkupeilejä, jotka ovat leveyttään matalampia, keskellä on yksi suorakaiteen muotoinen peilipari, joka on sen verran leveyttään korkeampi, ettei sitä enää voida pitää neliönä.

valokuva

valokuva

Ovityyppi E on molemmilta sivuiltaan samanlainen. Se on jäsentynyt neljästä yhtösuuresta, suorakaiteen muotoisesta peilistä, joiden leveys on korkeutta suurempi.

yksityiskohtamittaus
valokuva

Käymäläsiipiin ja ullakolle johtavissa ovissa, jotka ovat tyyppiä A, on niiden oviaukon yläpuolella kolmiruutuinen valoikkuna. Ullakon valoikkuna on holvikaaren muotoinen porrastanteen holvauksen mukaan.

Porraskäytävät:

valokuva

Porraskäytävät on holvattu, Niiden lattiat ovat kiveä. Holvaukset ja lattiat ovat primaarit.

Portaat ovat sementtiä ja ne lienevät sekundaariset. Portaiden askelmien kulmaukset on raudoitettu.

valokuva Porraskäytävien kulmat on raudoitettu.

valokuva Kaiteet ovat puuta. Kaiteiden kiinnikkeet rautaa.

Kolmannessa kerroksessa portaikon ja ullakon väliseen holvattuun seinätilaan on tehty neliruutuinen valoikkuna.

valokuva Jokaisen kerroksen porrastasanteella on pieni, seinään muurattu kaappi, joka nykyisin toimii sähkökaappina. Niiden ajoitus selvinnee korjaustöiden yhteydessä.

valokuva Ensimmäisessä kerroksessa on portaiden alle muodostunut kolmio-
mainen kaappi, jonka oviaukko on korostettu porraskäytävän holvin tapaisella kaarella.

Välipohjat:

yksityiskohtamittaus, valokuva Rakennuksen välipohjat ovat puuta ja ne on täytetty tiilellä. Rakenne lienee primaari.

Lattiat:

valokuva Lattialautoja on kahta leveyttä. Kapeampi lienee peräisin vuosisadan vaihteessa tehdyistä korjaustöistä.

valokuva Uunien kohdalla puulattiat on eristetty kivellä. Eristys lienee primaari.

Käymäläsiipien lattiat ovat sementtiä ja porraskäytävien lattiat ovat kiveä. Käymäläsiipien lattiat ovat sekundaariset, vaikkakin venäläiseltä kaudelta. Porraskäytävien lattiat ovat primaarit.

Huoneiden katot:

valokuva Huoneiden kattolaudat on jäsennelty siten huoneen pituussuunnasta, että jokatoimen lauta on syvemmillä välipohjassa. Katot lienevät primaarit.

Kattolistat:

valokuva

Kattolistat ovat puuta. Malli on yksinkertainen, mahdollisesti primaari.

Lattialistat:

valokuva

Lattialistat ovat puuta. Malli on yksinkertainen ja mahdollisesti sekundaari, ilmeisesti uusittu lattian korjaustöiden yhteydessä.

Tukihirret ja tukipylväät:

valokuva

Jokaisessa huoneessa on venäläisellä kaudella ollut tukipylväitä. Väliseiniä rakennettaessa eräistä huoneista pylväitä on poistettu, Pylväisiin liittyy niitä kattoon kiinnittävä tukihirsi sekä lattiaan kiinnittävä tukihirsi niissä huoneissa, joissa lattialaudoitusta ei ole uusittu.

Pylväät ovat nelikulmaisesta hirrestä salvotut siten, että keskeltä kavetessaan ne ovat kuusikulmaiset.

Lattian tukihirsi päättyy ennen uuniin liittyvän lattian kiveristyksen alkua.

valokuva

Katon tukihirsi liittyy seinään ja kattolistaan koristeellisen päädyn avulla.

Pylväiden ja tukihirsien primaarisuutta on vaikea arvioida, koska niiden lukumäärä venäläisten papereiden epätäsmällisyyden vuoksi vaihtelee.

Uunityypit:

phjat I,
II, III
valokuva

Nykyiset uunityypit ovat sekundaariset. Ne ovat yhtä poikkeusta lukuunottamatta pyöreät. Yksi on neliskulmainen.

Uunit ovat Puolustuslaitoksen käyttämiä, antikvaarisesti arvottomia peltiuuneja.

Kussakin huoneessa on yleensä kaksi uunia paria poikkeusta lukuunottamatta.

Käymälässä ja sen eteishuoneessa on kummassakin yksi pyöreä uuni samaa tyyppiä kuin huoneissakin.

Sekundaariset väliseinät:

pohjat I,
II, III

Puolustuslaitoksen ja myöhemmin työsiirtolan aikana on eräisiin nuoneisiin rakennettu puisia, sekundaarisia väliseiniä, jotka ovat vailla antikvaarista arvoa.

Sisäseinien maalinäytteet:

III/1 kolmannen kerroksen katufasadin pohjoishuoneen porraskäytävänpuoleinen seinä:

rappaus
luonnonvaalea
harmaa
kellanharmaa

III/2 Kolmannen kerroksen katufasadinpuoleisen pohjoispäädyn porraskäytävän seinä:

rappaus
harmaa
tiilenpunainen
tiilenpunainen
yläosa vaalea
harmaa
alaosa tumma

III/3 Kolmannen kerroksen katufasadinpuoleisen keskiakselin vieressä olevan huoneen pylväs:

puu
harmaa
tiilenpunainen
harmaa
vihreä

III/4 kolmannen kerroksen katufasadinpuoleisen keskiakselin pohjoisovi:

puu
vaaleansininen
harmaa
vihreä

- III/5 kolmannen kerroksen katufasadin keskiakselin eteläpuolen huoneen pohjoisseinä
- rappaus
 - siniharmaa
 - tumma harmaa
 - rappaus
- III/6 kolmannen kerroksen katufasadin eteläpäädyn porraskäytävä:
- rappaus
 - vaalea harmaa
 - siniharmaa
 - tummanvihreänharmaa
- III/7 kolmannen kerroksen katufasadin eteläpäädyn huoneen seinät:
- rappaus
 - tiilenpunainen
 - vaalea vihreänharmaa
 - vaaleansininen
 - siniharmaa
 - ruskeanharmaa
 - kalkittu vaaleanharmaaksi
- III/8 kolmannen kerroksen eteläpäädyn huoneiden pylväs:
- puu
 - tiilenpunainen
 - sepia-harmaa
 - vihertävänharmaa
 - vaaleanharmaa
- III/9 kolmannen kerroksen Tykistölahden fasadin pohjoispäädyn porraskäytävä:
- rappaus
 - tiilenpunainen (useita kerroksia)
 - harmaa
 - tummanharmaa
 - vihreä
 - ruskeanharmaa
 - harmaankeltainen

II/10 toisen kerroksen katufasadin eteläpäädyn huone:

rappaus
tumma sininen
ruskea
tiilenpunainen
vaaleanharmaa
tummanharmaa
tummansininen
vihreä
harmaa

II/11 toisen kerroksen katufasadin eteläpäädyn portaikko:

rappaus
luonnonvaalea
tummansininen
sepia

II/12 toisen kerroksen Tykistölahden fasadin keskiakselin eteläpuolen huoneen ovi:

puu
harmaa
tummansininen
vaaleansininen
vaalea yläosa
harmaa tummanruskea väliraita
tummempi alaosa
harmaa alaosa
harmaat vaaleanharmaa yläosa

Savupiiput:

Rakennuksessa on 18 savupiippua. Ne lienevät primaareja aikaisemman selvityksen mukaan.

Kattopelti, myös savupiippujen osalta on uusittu.

Saranat, oviraudat, lukot, helat ym:

Tuskin mitkään saranat, helat, lukot, kädensijat tms ovat primaareja. Eräät niistä ovat kuitenkin muita selvästi vanhempia, ilmeisesti venäläiseltä kaudelta, suurimman osan saranoista ja kädensijoista ollessa Puolustuslaitoksen uusimia. Muinaistieteellinen toimikunta on vaihtanut useimmat lukot.

kuva 13
kuva 14
kuva 15
valokuva

liitteet:

Pohjapiirroksia 3 kpl (I, II ja III)

Ullakon pohjapiirros

Valokopioita venäläisistä papereista 12 kpl

Valokopioita yksityiskohdista 3 kpl

Valokuvia yksityiskohdista

Ulkoseinien maalinäyte

Sisäseinien maalinäytteitä 12 kpl.

tutkimusmapissa!

Lähteet:

Venäläiset rakennus- ja korjauspiirrosten kopiot

SM 940 - 991

Suomenlinnan museon tekemät mittauspiirustukset